

luč je bil kraj ob svojem času postavljen. Zgodovinskih dejstev pač ni mogoče in tudi ni potrebno spreminjati. Čas pa je že in bo še pokazal pravo stran, saj tako društvo kot tudi drugi krajevni dejavniki delujejo v tej smeri.

Ze sorški rojak, nesmrtni Ivan Grohar, je s svojim kulturno-umetniškim delovanjem dramil svoje sorojake, pa tudi širšo slovensko javnost h kulturni prebuditvi, le škoda, da njegovo umetniško ustvarjanje ni našlo večjega razumevanja in upoštevavanja za njegovega življenja in da je kljub temu, da je dal svojemu narodu tako bogato kulturno dediščino, ves zapuščen in osamljen končal. Soričani so ponosni na svojega rojaka, velikana v umetnosti, in željo, da tudi v svojem rojstnem kraju dobi trajan spomenik. Pred leti zbrana in s pomočjo muzeja v Škofji Loki lepo urejena zbirka Groharjevih mladostnih del v njegovi delovni sobi v župnišču je bila bolj zasebnega značaja in se ni obdržala. Njemu v spomin si je prosvetno društvo nadelo njegovo ime. Ker pa bi bil to le preskromen spomenik, je bil na občnem zboru društva

dne 1. decembra 1974 sprejet sklep, da se prične z akcijo za ureditev Groharjevih del v njegovi rojstni hiši v Sorici. Soglasje k temu sklepu so dale tudi vse delegacije krajevnih skupnosti Sorica. S takimi pooblastili je društvo navezalo stike in o tem zainteresiralo Muzejsko društvo v Škofji Loki, ki je s pomočjo Občinske kulturne skupnosti Škofja Loka in republiške kulturne skupnosti odkupilo potrebne prostore v rojstni hiši Ivana Groharja. Ti prostori so bili primerno adaptirani in urejeni, napeljana električna razsvetljava ter asfaltirano dvorišče pred vhodnimi vrati, ob katerih je vzdignjena Groharjeva spominska plošča. Otvoritev Groharjeve muzejske zbirke je bila 24. septembra 1977 v okviru proslav ob 40-letnici Muzejskega društva v Škofji Loki.

Ime Ivana Groharja v naslovu društva, spominska plošča in muzejska zbirka v njegovi rojstni hiši, naj služijo kot spomenik velikemu umetniku v njegovem rojstnem kraju.

Nace Frelih

70 LET PLANINSKEGA DRUŠTVA ŠKOFJA LOKA

Planinsko društvo Škofja Loka je bilo ustanovljeno 21. maja 1907 kot Selško-škofjeloška podružnica slovenskih planinskih društev s sedežem v Selcih. Predsedoval ji je tedanji dražgoški župnik Anton Fajfar. Njegov namestnik je bil Josip Demšar, usnjár iz Železnikov, tajnik Ivan Stupica, učitelj v Dražgošah, blagajnik Franc Šmid, župan v Selcih, drugi člani odbora pa Jurij Karlin, Franc Sever, Franc Demšar in Gabrijel Thaler.

Podružnica, ki je ob ustanovitvi štela 17 članov, si je naložila za prvo nalogo, označiti pota v gore na svojem področju. Z markacijami in smernimi tablicami so njeni člani označili naslednje poti: iz Dražgoš čez Jelovico na Ratitovec, iz Železnikov na Porezen, iz Podbrda čez Sorico na Ratitovec, iz Selc k Lenartu, od Lenarta k Valentinu ter odtod v Javorje in Poljane ter z Ratitovca preko Jelovice do železniške postaje Soteska v Bohinju.

Podružnica si je vseskozi prizadevala tudi za pridobivanje novih članov in je imela leta 1923 že 191 članov.

Ze leta 1908 je pričela z zbiranjem denarnih in materialnih sredstev za gradnjo koče na Ratitovcu. Koča, ki so jo imenovali »Krekova« je bila zgrajena leta 1925. Kljub temu, da je podružnica dolga

leta zbirala denar in gradbeni material z organiziranjem raznih prireditev in nabiranjem prispevkov pri raznih institucijah, podjetjih in posameznikih ter dobila tudi subvencijo od Slovenskega planinskega društva (SPD) v Ljubljani, se je morala pri gradnji koče še precej zadolžiti. Dolga kasneje ni mogla odplačati in tudi ne vzdrževati koče. Leta 1926 je kočo na Ratitovcu z dolgom vred prevzel osrednji odbor SPD v Ljubljani.

Na izrednem občnem zboru dne 12. maja 1929, ki ga je vodil tedanji podpredsednik dr. Jerala, so soglasno sprejeli sklep, da se Selsko-škofjeloška podružnica preimenuje v Škofjeloško podružnico SPD ter prenese sedež v Škofjo Loko, od koder je bila tudi večina tedanjih članov.

Novi odbor je sprva nameraval zgraditi kočo na Blegošu. Ker pa na Blegošu zaradi bližine meje koče ni bilo mogoče graditi, se je v letu 1930 odločil za gradnjo koče na Lubniku. Podružnica je imela tedaj 102 člana. Razpolagala pa je s 6.669.— din. vloženi v Mestni hranilnici v Škofji Loki.

Koča na Lubniku je bila dograjena in odprta 26. junija 1932. Zanimivo je kritje stroškov za zgraditev koče, ki za tedanji čas niso bili majhni. Z nabiralno akcijo

je bilo zbranih 5.000.— din v gotovini in 11.000.— din v gradbenem materialu. 13.000.— din so znašali razni prispevki in dohodki od prireditev, 11.000.— din pa je bilo gotovine v blagajni. Ostalo je še 17.531.— din dolga. Za izplačilo tega so tedanji odborniki društva dobili posojilo v znesku 13.000.— din in zanj podpisali menico pri Mestni hranilnici, za ostalih 4.531.— din pa je ostalo še neplačanih računov.

V letu 1936 je podružnica izdala zemljevid škofjeloškega pogorja. Zemljevid, ki ga je narisal Franci Otujac iz Škofje Loke, je bil natisnjen v 2.000 izvodih.

Dne 28. marca 1941 je bil zadnji občni zbor podružnice pred okupacijo. Odbor podružnice je oskrboval kočo na Lubniku še do 19. oktobra 1941. Tega dne je nemška policija, po prijavi domačega izdajalca, da se na Lubniku zbirajo aktivisti Osvobodilne fronte, kočo obklopile in napadle. Policisti so tedaj ustrelili Jožeta Pavlico, sina oskrbnice, in težko ranili Jožeta Vergota, mizarkega pomočnika, ki je nato v bolnišnici na Golniku umrl. Oba sta bila vneta planinca in aktivista OF. V njun spomin je pri sedanjem domu na

Lubniku vgrajena spominska plošča. Leta 1943 je okupator nameraval kočo preurediti v vojaško postojanko, zato so jo partizani 1. maja požgali. V narodnoosvobodilni vojni je sodelovalo veliko škofjeloških planincev. Mnogi so se borili v vrstah NOV in POJ oziroma so bili izseljeni ali odgnani v koncentracijska taborišča.

V svobodni domovini so se škofjeloški planinci zopet organizirali in osnovali Planinsko društvo Škofja Loka. Prvi občni zbor društva je bil 26. januarja 1946. Društvo si je naložilo nalogo, da zbere članstvo, obnovi markacije po planinskih poteh ter postavi novo kočo na Lubniku. Sprva je štel le 40 vnetih članov in še isto leto število članstva podvojilo.

Kljub majhnemu številu članov in pomanjkanju finančnih sredstev se je lotilo gradnje koče. Načrt za kočo, ki ga je izdelal Marijan Masterl, je odobrila tudi Planinska zveza Slovenije (PZS) in ga s popravki še izboljšala. Planinci so s prostovoljnim delom uredili pot, odstranili ruševine požgane koče, pripravili teren za novo stavbo ter pod strokovnim nad-



Nova planinska koča na Blegošu med gradnjo

(Foto M. Mrak)

zorstvom opravili tudi vsa gradbena dela. Z drobilcem, ki so ga spravili na vrh Lubnika, so iz razstreljenega kamenja namleli preko 200 m³ peska. Vso opeko, deske, stropnike, strešno ogrodje in drug gradbeni material ter opremo pa so od blegoške ceste znosili na 3/4 ure oddaljeni vrh Lubnika. Vsako nedeljo so se zbirali na prostovoljno delo. Članom društva so se pridružili tudi člani lovskih družin Škofje Loke in Zminca, člani raznih sindikalnih podružnic in drugih organizacij ter šolska mladina in vojaki. Dostikrat je delalo hkrati tudi do 130 prostovoljcev. Med gradnjo koč na Lubniku je bilo v letih 1950–1953 opravljenih 33.565 prostovoljnih ur.

Novozgrajena koča je bila večja in prostornejša od prejšnje in zato jo je društvo imenovalo Dom na Lubniku. Dom je odprl tov. Boris Ziherl 24. maja 1953 — ob rojstnem dnevu tovariša Tita in 60-letnici Planinske zveze Slovenije. Stroški za gradnjo in opremo doma na Lubniku so znašali din 62.191,63. PZS je prispevala din 25.239.—, Okrajni ljudski odbor Kranj in Mestni ljudski odbor Škofja Loka ter razna podjetja in organizacije 18.776,12, društvo samo pa din 18.176,51, ki jih je zbralo s članarino in organiziranjem raznih prireditev.

V naslednjih letih je društvo poleg nadaljnega opremljanja in urejanja doma na Lubniku ter skrbnega gospodarjenja posvečalo vso skrb vzgoji članstva. Pripravilo je številna predavanja in planinske pohode, katerih so se člani množično udeleževali.

Leta 1957 je društvo praznovalo 50-letnico obstoja. V počastitev jubileja je skupno s Turističnim društvom Škofja Loka od 9. do 16. junija priredilo planinsko-turistični teden v Škofji Loki. V tem tednu je društvo slavnostno razvilo svoj prapor.

Društvo se je vseskozi trudilo, da bi v planinsko dejavnost vključilo čim več mladine in pionirjev. Glavni je povečalo njihov priliv v letu 1959 in naslednjih letih, ko mu je uspelo v sodelovanju s šolami organizirati številne planinske pohode ter vzbuditi interes mladih za predavanja, ki jih je zanje organiziralo. S finančno pomočjo je prispevalo tudi k večji udeležbi škofjeloške mladine na pohodih po slovenski planinski transversali. S sodelovanjem prosvetnih delavcev je v zadnjih letih organiziralo tudi planinske sekcije po šolah. Aktivna je planinska skupina na gimnaziji ter na osnovnih šolah »Cvetko Golar« na Trati in »Pe-

ter Kavčič« v Podlubniku. Na vseh osnovnih šolah teče akcija »pionir — planinec«, v okviru katere prirejajo številne planinske pohode. Mnogo pionirjev je že prejelo značko »pionir-planinec« ter značke slovenske planinske transversale in loške planinske poti. Po vseh šolah uspešno prirejajo tudi planinske šole, ki so za vzgojo mladih planincev še posebno pomembne.

V mladinskem odseku društva je aktivna tudi mladina iz organizacij združenega dela. V preteklih letih je mladinski odsek pripravil vrsto planinskih pohodov, lažjih enodnevnih in tudi težjih večdnevnih za izkušenejše mlade planince. V bodoče bo potrebno še izboljšati medsebojno povezovanje in sodelovanje mladine iz organizacij združenega dela s šolsko mladino. V zadnjih letih se kaže tudi v organizacijah združenega dela večji interes za organiziranje planinskih sekcij. Organizirane so že v Jelovici, Gradisu, Gorenjski predilnici, pripravljajo pa se še v drugih.

V društvu uspešno deluje tudi »gorska straža« oziroma odsek za varstvo narave. Člani odseka sodelujejo pri varstvu planinske flore na področju Polhograjskih dolomitov, na Ratitovcu in Golici. Za svoje delo je škofjeloška postaja gorske stra-

Leta 1976 je upravni odbor osnoval tudi alpinistični odsek. Za odsek oziroma opremo članov odseka je društvo vložilo precejšnja finančna sredstva v prepričanju, da so dobro naložena. Iz aktivnega alpinističnega odseka se bo lahko razvila tudi gorska reševalna služba. Društvo ima sedaj alpinistični odsek s 26 člani in pripravniki, 12 mladinskih vodnikov, 2 planinska vodnika in precej izkušenih planincev za vodenje planinskih pohodov.

Društvo posveča stalno skrb označevanju gorskih poti. Markacijski odsek svoje naloge uspešno izpolnjuje. Načrtno obnavljanje markacije in smerne tablice. Še posebno se je izkazal ob 1000-letnici Škofje Loke, ko je društvo kot prispevek k počastitvi jubileja odprlo danes že zelo popularno Loško planinsko pot. Za prehojeno loško planinsko pot je prejelo doslej spominske značke že preko 700 planincev, naklada 8.000 dnevnikov te poti pa je že razprodana.

V zadnjih letih lahko govorimo o resnični množičnosti planinskega izletništva v Škofji Loki. Društvo je usmerjeno k pripravljenosti članstva in čim večjega števila občanov na napore, ki se postavljajo pred ljudi ob nevarnostih in kata-

strofah. Tudi zimski pohodi na Stol, Po-rezen, Ratitovec in Blegoš to potrjujejo.

Upravni odbor posveča velik del svojega dela še gospodarski dejavnosti. Os-krbovanje in vzdrževanje doma na Lub-niku, ki je bil 25. septembra 1976 prei-menovan v Dom Borisa Ziherla na Lub-niku, zahteva neprestano skrb, trud in tudi dokajšnja finančna sredstva. Do konca leta 1976 je društvo investiralo v dom 237.651.—din, od katerih več kot po-lovico samo v zadnjih štirih letih. K us-pešnemu poslovanju doma mnogo pris-pevajo tudi požrtvovalni člani, ki prosto-voljno pomagajo v domu ob sobotah in nedeljah in brezplačno opravljajo tudi druga dela.

Tudi pred leti sprejet sklep društvene-ga občnega zbora, da naj se zgradi koča na Blegošu, ki je priljubljen planinski cilj, je ob društveni 70-letnici uresničen. Ko-ča, ki so jo še s posebnim veseljem po-zdravili tudi primorski planinci, je bila odprta 18. septembra 1977. Stroški za gradnjo in opremo znašajo 1.300.000 din, ki so bili zbrani takole: svet za narodno obrambo občine Skofja Loka 100.000.—,

telesno-kulturna skupnost Skofja Loka 100.000.—, lastna sredstva in prispevki organizacij združenega dela ter občin-skega sindikalnega sveta 300.000.—, dol-goročno posojilo Ljubljanske banke 800.000.—din. S prostovoljnim delom, pri katerem so se planincem pridružili tudi pripadniki škojeloškega garnizona JLA, taborniki in športniki, pa je bila urejena okolica koče. Gradilo je gradbeno pod-jetje Tehnik iz Skofje Loke.

Število članstva je v stalnem porastu. Leta 1946 je imelo društvo 88 članov, leta 1956 470 članov, leta 1966 1.140 in leta 1976 1.403 člane.

Za dolgoletno uspešno in prizadevno delo je društvo prejelo v letu 1969 zlato značko Planinske zveze Jugoslavije. Leta 1972 mu je skupščina občine Skofja Loka za 65-letnico uspešnega delovanja, še po-sebno za razvijanje masovne planinske dejavnosti med odraslimi in mladino, po-delila veliko plaketo občine Skofja Loka in leta 1974 veliko jubilejno priznanje 1000-letnice loškega ozemlja.

Savo Šink